

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Aktuelt om husdyr

Hvad talte vi om i 2024 – og hvad siger prognosen for 2025?

v/specialkonsulenter Malthe Juel Strandby og Stefanie Sommer Abild

Sammenhængende natur

Miljø- og Fødevareklagenævnets nye afgørelse fra 2024 om et sammenhængende overdrev i Rebild Kommune giver anledning til eftertanke

Husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 2, nr. 2c og d

- Ved kategori 2-natur forstås: Ammoniakfølsomme naturtyper, der er beliggende uden for Natura 2000-områder i form af: [...]
- C) Heder, der i sig selv er større end 10 ha og omfattet af § 3 i lov om naturbeskyttelse,
- D) Overdrev, der i sig selv er større end 2,5 ha og omfattet af § 3 i lov om naturbeskyttelse.

Det er Miljø- og Fødevareklagenævnets opfattelse, at husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen og Miljøstyrelsens vejledning herom må forstås sådan, at overdrev og heder, der som funktionelt sammenhængende naturtype i sig selv er større end hhv. 2,5 ha og 10 ha, må anses for at være kategori 2-natur, også selvom der i det funktionelt sammenhængende overdrevsområde måtte forekomme mindre bræmmer af andre naturtyper, som f.eks. mose eller eng, så længe der reelt er tale om ét funktionelt sammenhængende overdrev eller hede, og det kun er de områder, der består af overdrev eller hede, der er medtaget i arealopgørelsen, og ikke tillige områder, der består af andre naturtyper.

Billeder fra kommunens besigtigelse – indgået i kommunens afgørelse

22/04794: Sammenhængende natur i Rebild Kommune

- Ansøger havde søgt om § 16 a, stk. 4 godkendelse. Der blev i den forbindelse beregnet deposition af ammoniak til to overdrev sydøst for ejendommen ("naturpkt. 3.2 Overdrev Syd" på 1,8 ha og "naturpkt. 3.5 Overdrev sydøst" på 1,2 ha.). Depositionen var hhv. 2,2 kg og 2,1 kg N/ha/år.
- De to overdrev var adskilt af Mastrup Bæk og et smalt bælte med engvegetation.
- Nævnet fandt at de to overdrev skulle anses for et samlet overdrev, hvilket betød at det skulle anses for kategori 2 natur.
- Nævnet er enig med kommunen i, at overdrevene må anses for at være funktionelt sammenhængende, idet:
 - området fremstår funktionelt sammenhængende på skråninger langs bække
 - landskabeligt og biologisk fremstår overdrevene som en helhed
 - det smalleste engområde på bræmmen er ca. 25 m = dette udgør ikke en egentlig barriere for spredning og udveksling af plante- og dyreliv
- Nævnet stadfæstede derfor Rebild Kommunes afslag.

Sammenhængende natur i fremtiden

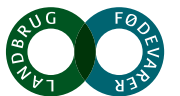
- Afgørelsen åbner i høj grad mulighed for, at overdrev eller heder, der er tæt beliggende på hinanden skal anses for funktionelt sammenhængende.
 - Sammenhængende overdrev/heder kan godt være placeret med bræmmer af ingen eller anden natur mellem sig.
 - Tegn på spredning af f.eks. stjernearter mellem områderne er formentlig et afgørende kriterie.
 - Fremstår de som en helhed ved besigtigelsen?
 - Er afstanden en barriere for spredning af plante- og dyreliv?
- Vi må forvente at se flere afgørelser fra Nævnet, hvor vi bevæger os tættere på en reel forklaring på, hvad det vil sige at være funktionelt sammenhængende.

Gyllebeholdere

Fritliggende gyllebeholdere afvises – hvad nu?

Landzonetilladelse eller ej?

- Hovedreglen i landzone er, at der ikke uden tilladelse fra kommunen må foretages udstykning, opføres ny bebyggelse eller ske ændring i anvendelsen af bestående bebyggelse og ubebyggede arealer. Tilladelse skal indhentes efter Planlovens § 35, stk. 1.
- Undtagelse: Gyllebeholdere, der godkendes som en del af en husdyrgodkendelse. Husdyrgodkendelsen erstatter behovet for en landzonetilladelse.
- Undtagelse: Planlovens § 36, stk. 1, nr. 3: Byggeri, der er nødvendigt for driften af pågældende landbrugsejendom (Gyllebeholdere kan ikke godkendes efter bedriftsreglen).
- Der skal stadig ske godkendelse efter § 35, stk. 1 for så vidt angår beliggenhed og udformning af bygninger, der opføres uden tilknytning til ejendommens hidtidige bebyggelsesarealer.

Hvorfor er gyllebeholdere i fokus?

- Planklagenævnet har tidligere haft en forkert praksis, hvor man tillod anvendelsen af § 36, stk. 1, nr. 3 (Erhvervsmæssig nødvendighed) i forhold til at etablere gyllebeholdere på baggrund af bedriftens behov. Desværre har nævnet efterfølgende vurderet, at alene ejendommens behov kan begrunde anvendelsen af undtagelsen.
- Det betyder at, hvis man ønsker en gyllebeholder, der dækker hele bedriften, skal der søges en fuld landzonetilladelse efter § 35, stk. 1.
- Tilgængelig praksis på området for landzonetilladelse har derfor været begrænset, hvorfor nye afgørelser på området er af stor interesse.
- Praksis for fritliggende gyllebeholdere er meget forskellig afhængig af om det behandles efter husdyrbrugloven eller planloven. Vi har to sager med som eksempler.

22/05645 Gyllebeholder på husdyrbrug i Skive kommune

- § 16 b tilladelse påklages. Tilladelsen indebærer bl.a. ny regulering efter stipladsmodellen, udvidelse af produktionsareal fra 719 m² til 1.162 m² og etablering af en fritliggende gyllebeholder på 4000 m³ med et overfladeareal på 979 m². Beholderen blev 9 meter høj og der etableres teltoverdækning.
- Opbevaringskapaciteten svarede til 13,2 måneders gødningsproduktion.
- Beholderen placeres ca. 500 meter øst for husdyrbruget af hensyn til ejendommens markarealer.
- Udpegninger: Særlig værdifulde landbrugsområde, kystnærhedszone, områder til store husdyrbrug.
- Villkår om materialevalg og afskærmende beplantning.

22/05645: Landskab – Skive Kommune

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse:

- Husdyrgodkendelsesbkg. § 23, stk. 2: Anlæg til opbevaring af flydende husdyrgødning kan placeres af hensyn til markdriften, medmindre væsentlige hensyn til omgivelserne taler imod placeringen
- En opbevaringskapacitet på op til 12 måneder for det enkelte husdyrbrug kan efter nævnets opfattelse almindeligvis betragtes som erhvervsmæssigt nødvendigt for ejendommens drift som landbrugsejendom
- MFKN: Det kan umiddelbart ikke lægges til grund, at gyllebeholderen (13,2 mdr. opbevaringskapacitet) er erhvervsmæssig nødvendig for ejendommens drift som landbrugsejendom
 - Betyder dog ikke, at byggeriet ikke kan tillades → men afhænger af om byggeriet er foreneligt med landskabelige værdier i området

22/05645: Landskab – Skive Kommune

- MFKN er enig i de kommunale udpegninger for området
 - Kystnærhedszonen er ikke en forbudszone, men et område, hvori der stilles særlige krav til planlægning
- MFKN finder ikke grundlag for at tilsidesætte kommunes vurdering af, at hensynet til områdets landskabelige værdier er tilstrækkeligt varetaget med den valgte placering og med de fastsatte vilkår
 - Dette er uanset at byggeriet ikke er erhvervsmæssigt nødvendigt
- MFKN finder desuden ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at gyllebeholderen kan placeres fritliggende af hensyn til markdriften,
- ”ikke medhold” i klagen, da nævnet omvendt ikke stadfæster kommunens afgørelsen (de er ikke enig i kommunens vurdering af erhvervsmæssig nødvendighed)

23/08419 Landzonetilladelse til gyllebeholder i Stevns Kommune

- Klagesagen vedrører en gyllebeholder, der ønskes placeret på matr.nr. PN1. Matr.nr. PN1 er del af en landbrugsejendom med et areal på i alt 39 ha. Der er ikke registreret dyrehold på ejendommen. Gyllebeholderen skal være 5000 m³, have en diameter på 38 m og en samlet højde på 9,5 meter over terræn.
- Det ansøgte ligger i landzone, i et område, der er præget af dyrkede arealer og spredt bebyggelse. Det fremgår af kort og luftfotos, at området fremstår åbent og med fladt terræn.
- Den ansøgte placering er på dyrket mark, ud til en vej og uden tilknytning til eksisterende bebyggelse. Den ansøgte gyllebeholder ønskes placeret ca. 63 m vest for et bassin og i en afstand på mere end 200 m fra et solcelleanlæg samt nærmeste væksthuse øst for det ansøgte; der er ca. 125 m til nærmeste bygning mod vest, som er klagerens driftsbygning.
- Udpegninger: Værdifuldt landbrugsområdestore husdyrbrug og biogasanlæg, og som konsekvensområde omkring erhvervsområde og et område med særlige drikkevandsinteresser.
- Vilkår om beplantning.

23/08419 Landzonetilladelse til gyllebeholder i Stevns Kommune

- Nævnet fandt anledning til at behandle 2 spørgsmål: Om gyllebeholderen kunne tillades efter undtagelsen i § 36, stk. 1, nr. 3 og hvis ikke, om gyllebeholderen kunne tillades efter § 35, stk. 1.
- **Erhvervsmæssig nødvendig:**
- Det fremgår af ordlyden i planlovens § 36, stk. 1, nr. 3, at den erhvervsmæssige nødvendighed ikke kan vurderes ud fra en landbrugsbedrift, såfremt der er tale om et husdyranlæg. I forarbejderne til § 36, stk. 1, nr. 3, er gylletanke og stalde nævnt som eksempler på husdyranlæg. Vurdering af den erhvervsmæssige nødvendighed af en gyllebeholder på et planteavlsbrug kan derfor alene ske ud fra den pågældende landbrugsejendoms (den matrikulært afgrænsede ejendom) driftsmæssige behov.
- Det bliver umiddelbart ikke behandlet om gyllebeholderens kapacitet står mål med den ansøgte ejendoms størrelse/behov.
- Det forhold, at biomassen kommer fra et biogasanlæg, hvor der er mindre end 75 % husdyrgødning, kan efter nævnets vurdering ikke føre til et andet resultat.

23/08419 Landzonetilladelse til gyllebeholder i Stevns Kommune

- **Landzonetilladelse:**

- Hovedformålet med zoneinddelingen og landzonereglerne er at forhindre byspredning i det åbne land og at sikre, at egentlig bymæssig udvikling sker, hvor der gennem planlægningen er åbnet mulighed for det. Det følger af formålsbestemmelsen, at landzonereglerne skal administreres på baggrund af landskabelige, rekreative og arealressourcemæssige hensyn og andre samfundsmæssige interesser, f.eks. trafikale hensyn, samt hensynet til erhvervslivets muligheder for vækst og udvikling. Ved afgørelsen kan der endvidere tages hensyn til, om det ansøgte vil påføre naboer urimelige gener.
- Nævnet vurderer, at en tilladelse til det ansøgte projekt vil være i strid med de planlægningsmæssige og landskabelige hensyn, der skal varetages med landzonereglerne, herunder hensynet til at undgå spredt og uplanlagt bebyggelse i det åbne land. Nævnet lægger især vægt på, at den ansøgte placering er uden tilknytning til eksisterende bebyggelse, hvorfor gyllebeholderen vil fremstå som fritliggende. Endvidere lægger nævnet vægt på, at der er tale om gyllebeholder med en diameter på ca. 38 m og en højde på 9,5 m, som vil medføre en betydelig visuel påvirkning af omgivelserne. I den sammenhæng bemærker nævnet, at en omgivende beplantning ikke kan begrunde en tilladelse til en fritliggende placering af et byggeri som ansøgt.
- Desuden lægger nævnet vægt på hensynet til at undgå en u hensigtsmæssig præcedens.

Hvad kan I gøre?

- Først skal I klarlægge om gyllebeholderen skal behandles efter husdyrbruglovens regler eller planloven. Bemærk at der er en klar fordel i at blive behandlet efter husdyrbruglovens regler.
- Hvis gyllebeholderen skal behandles efter planlovens regler, skal I være opmærksomme på, at I kun kan anvende reglen om erhvervsmæssig nødvendighed på ejendomsniveau. Ellers skal der søges fuld landzonetilladelse.
- Planklagenævnets afgørelse i Stevns Kommune viser, at der er meget striks praksis for at tillade fritliggende gyllebeholdere i planlovens regi. Hold ved planlægningen øje for om gyllebeholderen evt. kan placeres i forlængelse af eksisterende bebyggelse eller andre anlæg (gerne tekniske anlæg).

Lokalplaner og byzoner

Power-to-X anlæg, landsbyer mv. kommer til at give nye udfordringer for husdyrbrugene

Landzonelokalplaner

- En landzonelokalplan er en lokalplan, der pålægges et areal, der er og forbliver i landzone. Lokalplanen fastsætter rammerne for planlægning i området, og kan erstatte behovet for landzonetilladelser.
- Lokalplanen kan vedtages for at gøre det lettere at gennemføre projekter (f.eks. for at undgå krav om landzonetilladelse), men det kan også være resultatet af en lokalplanpligt (hvis projektet væsentligt ændrer det bestående miljø).
- Planklagenævnet har tidligere udsendt en orientering (Orienterer nr. 1 af 1. august 2017) på baggrund af to afgørelser, hvor landzonetilladelser blev ophævet, da biogasanlæg var lokalplanpligtige.

Byzone

- Hele landet er opdelt i tre zoner: Byzone, Sommerhusområde og Landzone
- Byzone er:
 - 1) områder, som i en byudviklingsplan er udlagt til bymæssig bebyggelse,
 - 2) områder, som i en bygningsvedtægt er udlagt som byggeområder til bymæssig bebyggelse,
 - 3) områder, som i en byplanvedtægt er udlagt til bymæssig bebyggelse eller offentlige formål,
 - 4) områder, som i en lokalplan er overført til byzone, og
 - 5) områder, som ved kommunalbestyrelsens beslutning efter § 33, stk. 1, nr. 2, har opretholdt zonestatus som byzone.

Nye byzoner

- Udgangspunktet i Planloven er, at kommunerne kun kan udlægge nyt areal, hvis de samtidig udtager et andet areal udlagt til byzone af tilsvarende størrelse, med mindre der er et dokumenteret behov for yderligere areal til byzone.
- Planloven lovfæster princippet om, at byudviklingen skal ske indefra og ud. Det betyder, at udlæg af nye arealer til byvækst som udgangspunkt skal ske i direkte tilknytning til eksisterende byområder for at sikre en effektiv udnyttelse af de investeringer, der foretages i infrastruktur.

Nye byzoner

- Undtagelser:
 - Ministeren kan i særlige tilfælde give tilladelse til planlægning for et afgrænset areal i byzone, der ikke ligger i direkte tilknytning til en eksisterende by. F.eks. ved placering af en virksomhed, der er afhængig af stedbundne ressourcer.
 - Ministeren kan gennemføre det ved f.eks. landsplandirektiv i tilfælde af nationale interesser.
 - Eksisterende virksomheder kan overføres til byzone, f.eks. Virksomheder der af historiske årsager ligger i det åbne land, men som har foretager betydelige investeringer og kun vanskeligt kan flyttes. Tiltænkt tilfælde, hvor virksomheder har behov for bygningsudvidelser udover, hvad der kan gives landzonetilladelse til.
 - Kommunen kan også sætte rammer for overførsel af landsbyer fra landzone til byzone med udgangspunkt i kommuneplanens hovedstruktur og på baggrund af den strategiske planlægning for landsbyer.

Konsekvenser: Afstandskrav

- Afstandskrav: Husdyrbruglovens § 6, stk. 1
- Etablering af husdyranlæg og gødnings- og ensilageopbevaringsanlæg på husdyrbrug og udvidelse og ændring heraf, der medfører forøget forurening, er ikke tilladt i:
 - 1) et eksisterende eller ifølge kommuneplanens rammedel fremtidigt byzone- eller sommerhusområde,
 - 2) i et område i landzone, der i lokalplan er udlagt til boligformål, blandet bolig- og erhvervsformål eller til offentlige formål med henblik på beboelse, institutioner, rekreative formål og lign.
 - 3) i en afstand mindre end 50 m fra de i nr. 1 og 2 nævnte områder [...]
- Dispensationsmulighed til husdyranlæg og gødnings- og ensilageopbevaringsanlæg til brug for rideskoler og hestepensioner samt hestehold til vognkørsel som led i museumsaktiviteter.

Konsekvenser: Lugtemission

- Ved godkendelse eller tilladelse til etablering, udvidelse eller ændring af husdyrbrug skal geneniveauerne for lugt, der beregnes efter Miljøstyrelsens lugtmodel i odour units (OU E) og efter FMK-modellen i lugtenheder (LE), jf. bilag 3 , pkt. B, overholdes. Geneniveauerne for lugt må maksimalt være:
 - 5 OU E pr. m³ og 1 LE pr. m³ i områder omfattet af § 6 , stk. 1, nr. 1, i husdyrbrugloven.
 - 7 OU E pr. m³ og 3 LE pr. m³ i områder omfattet af § 6 , stk. 1, nr. 2, i husdyrbrugloven samt ved beboelsesbygninger på ejendomme uden landbrugspligt, som ikke ejes af den ansvarlige for driften, hvor der inden for en afstand af 200 m ligger flere end 6 beboelsesbygninger på hver sin ejendom uden landbrugspligt, som ikke ejes af den ansvarlige for driften (samlet bebyggelse).
 - 15 OU E pr. m³ og 10 LE pr. m³ ved beboelsesbygninger på ejendomme uden landbrugspligt, der ikke ejes af den ansvarlige for driften.

Hvad er problemet?

- Vi får flere henvendelser om nogle kommuner i forbindelse med planlægning til Power-to-X anlæg, biogasanlæg mv. overvejer at få disse indlagt i byzone. Muligvis med tilladelse fra ministeren.
- Det vil betyde, at husdyrbrug i nærheden begrænses i deres udviklingsmuligheder, fordi de bliver presset på f.eks. Lugtemission eller afstandskrav.
- Dette er særligt uhensigtsmæssigt, da de omtalte anlæg næppe kan beskrives som værende særligt sårbare overfor lugtgener mv. og der er ikke indlagt undtagelser eller dispensationsmulighed for husdyrbrugene.
- Hvad kan I gøre?
 - Hold øje med lokalplaner i høring
 - Hold øje med om der i kommuneplantillæg eller reviderede kommuneplaner flyttes eller udlægges nye byzoner
 - Klage over fravigelse af indefra- og ud-princippet skal rettes mod kommuneplanen!
 - Hjælp kommunen med at holde konsekvenserne for husdyrbrug for øje. Planafdelingen og husdyr taler ikke altid sammen.

Tak.

v/specialkonsulenter Malthe Juel
Strandby og Stefanie Sommer Abild

msta@lf.dk